

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการประกอบอาชญากรรมได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบจากการประกอบอาชญากรรมที่มีลักษณะทั่วไป (Street crime) ซึ่งผู้กระทำมุ่งหวังเพียงการขูดเซยการขาดแคลนปัจจัยสี่ในการดำรงชีพ ไปเป็นการประกอบอาชญากรรมในรูปแบบที่มีการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชญากรรม ผู้กระทำเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มีวิธีและขั้นตอนในการประกอบอาชญากรรมที่สลับซับซ้อน ปกปิดการกระทำความผิด ทำลายพยานหลักฐานต่างๆที่จะสามารถเชื่อมโยงไปถึงตนได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการแสวงหาผลตอบแทนทางด้านทรัพย์สินอย่างมหาศาล โดยไม่คำนึงถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นต่อสังคม อาชญากรรมประเภทนี้ถูกเรียกว่า อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

นอกจากนี้ผู้กระทำความผิดในลักษณะอาชญากรรมทางเศรษฐกิจยังได้มีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นองค์กรอาชญากรรมเพื่อร่วมกันแสวงหาผลประโยชน์ทางด้านทรัพย์สิน โดยมีการบริหารจัดการองค์กรที่มีความสลับซับซ้อน มีกระบวนการตัดตอน แบ่งแยกหน้าที่กันดำเนินงาน และยังมีการจัดสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงกับองค์กรอาชญากรรมอื่นทั้งในระดับประเทศและในระดับข้ามชาติ

ประเทศต่างๆได้ตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นที่จะเกิดจากอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและผลกระทบจากองค์กรอาชญากรรม จึงได้แสวงหามาตรการทางด้านกฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในลักษณะดังกล่าว ในทุกองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมไม่ว่าจะเป็นการนำหลักกฎหมายเรื่องความรับผิดของบุคคลก่อนลงมือกระทำ ความผิด (Inchoate crime) เช่นการกำหนดความผิดฐานสมคบ (Conspiracy) เพื่อมุ่งปราบปรามตัวบุคคลผู้กระทำความผิดและการกำหนดให้การกระทำที่มีลักษณะเป็นการฟอกเงินให้เป็นการผิดทางอาญา เพื่อทำลายระบบเศรษฐกิจขององค์กรอาชญากรรม เพราะผลประโยชน์และรายได้มหาศาลที่ได้จากการกระทำผิดมักจะย้อนกลับมาเป็นทุนในการกระทำผิดอีก หมุนเวียนเป็นวัฏจักรระหว่างการทำอาชญากรรม ผลตอบแทน และการแปรสภาพผลตอบแทนย้อนกลับไปเป็นต้นทุนในการกระทำผิดอีก

ประเทศไทยได้ตระหนักถึงปัญหาจากอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและปัญหาองค์กรอาชญากรรม จึงได้ตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งได้ระบุเหตุผลในการตราพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวว่า “เนื่องจากปัจจุบันผู้ประกอบการอาชญากรรมซึ่งกระทำความผิดกฎหมายบางประเภทได้นำเงินและทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด มากระทำการในรูปแบบต่างๆ อันเป็นการฟอกเงิน เพื่อนำเงินและทรัพย์สินนั้นไปใช้ประโยชน์ในการกระทำความผิดต่อไปอีก ทำให้ยากแก่การปราบปรามการกระทำความผิดเหล่านั้นและโดยที่กฎหมายที่มีอยู่ไม่สามารถปราบปรามการฟอกเงินหรือดำเนินการบังคับกับเงินหรือทรัพย์สินนั้นได้เท่าที่ควร ดังนั้นเพื่อเป็นการตัดวงจรอาชญากรรมดังกล่าว สมควรกำหนดมาตรการต่างๆ ให้สามารถดำเนินการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ

1. การกำหนดให้การกระทำอันมีลักษณะเป็นการฟอกเงินเป็นความผิดที่ต้องรับโทษทางอาญา
2. มาตรการร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ตามกระบวนการริบทรัพย์สินทางแพ่ง (Civil forfeiture)

อย่างไรก็ตามหลักการอันเป็นพื้นฐานของทั้ง 2 เรื่อง มีความแตกต่างกัน โดยความผิดฐานฟอกเงินเกิดขึ้นเนื่องจาก¹ “การกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรม ผู้ที่เป็นหัวหน้าผู้บงการขององค์กรอาชญากรรม ไม่ได้เป็นผู้ลงมือกระทำความผิดด้วยตนเอง ผู้ที่ลงมือกระทำความผิดมักเป็นผู้ที่อยู่ในองค์กรระดับปฏิบัติงาน ทั้งความผิดอาญาโดยทั่วไป ที่มุ่งเน้นดำเนินคดีกับผู้ร่วมกระทำความผิดโดยตรงนั้น ไม่สามารถนำมาใช้บังคับได้ โดยเฉพาะความผิดฐานผู้ใช้ให้ผู้อื่นกระทำความผิด เพราะไม่มีพยานหลักฐานที่เชื่อมโยงโดยตรงไปถึงการสั่งการของหัวหน้าหรือผู้บงการ มีเพียงพยานหลักฐานที่บ่งชี้ถึงการมีทรัพย์สินที่สามารถอธิบายแหล่งที่มาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

---

¹ ต่อศักดิ์ บุรณะเรืองโรจน์, “ข้อสังเกตเกี่ยวกับ “ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด” และ “ความผิดมูลฐาน” ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน,” บทบัญญัติ เล่มที่ 64 ตอน 2 (มิถุนายน 2549): 6 – 9.

ความผิดฐานฟอกเงินได้ถูกออกแบบมาเพื่อให้รัฐมีหน้าที่พิสูจน์เพียงแค่ว่า พยานหลักฐานถึงทรัพย์สินที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ก็สามารถดำเนินคดีอาญาแก่บุคคลที่เป็นหัวหน้าองค์กร ซึ่งมักเป็นผู้ที่ครอบครองทรัพย์สินดังกล่าว ดังที่นักกฎหมายของสหรัฐอเมริกาได้กล่าวไว้ว่า “วัตถุประสงค์ของสภาองเกรสในการออกกฎหมายต่อต้านการฟอกเงิน คือ การให้วิธีการโดยอ้อมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการสอบสวนการกระทำผิด และองค์กรอาชญากรรม โดยกำหนดให้การทำธุรกรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำผิดเป็นความผิดอาญา” ความผิดอาญาฐานฟอกเงินควรนำมาใช้ โดยเฉพาะการกระทำผิดมูลฐานที่ร้ายแรงและการดำเนินคดีอาญาตามปกติไม่สามารถนำมาใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น

สำหรับแนวคิดในการริบทรัพย์สิน คือ ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิดนั้น ไม่ว่าจะมีความผิดฐานใดจะต้องริบทั้งสิ้น ไม่มีเหตุผลประการใดที่จะจำกัดประเภทของความผิดไว้ ผู้กระทำความผิดทุกประเภทไม่ควรได้รับประโยชน์จากการกระทำผิด (no one shall profit from crime).

มาตรการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้อาศัยพื้นฐานแนวความคิดจากระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ กล่าวคือกระบวนการร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเป็นกระบวนการพิจารณาที่มุ่งที่ตัวทรัพย์สินโดยเฉพาะ (In rem) มิใช่กระบวนการพิจารณาที่มุ่งที่ตัวบุคคล (In personam) จึงไม่อยู่ภายใต้บังคับของหลักประกันของจำเลยในคดีอาญา ตามหลักประธานแห่งคดี โดยไม่นำหลักข้อสันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าโจทก์ในคดีอาญาจะสามารถพิสูจน์ด้วยพยานหลักฐานได้ว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดอาญาโดยปราศจากข้อสงสัยตามสมควร ศาลจึงจะกำหนดโทษทางอาญาแก่บุคคลนั้นได้ และหากพยานหลักฐานของโจทก์บกพร่องจนก่อให้เกิดความสงสัยตามสมควรแล้ว ศาลต้องพิพากษายกฟ้องเพราะศาลต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลยตามหลัก (in dubio pro reo)²

กระบวนการพิจารณาตามมาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ตกอยู่ภายใต้บังคับของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประเด็นแห่งคดีมีเพียงว่าทรัพย์สินที่อยู่ในความครอบครองของเจ้าของทรัพย์สินนั้น เป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิดอาญามูลฐาน(predicate crime or predicate offence)

² สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับอ้างอิง, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548) น. 321.

หากทรัพย์สินเหล่านั้นมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการกระทำความผิดอาญามูลฐานดังกล่าวแล้ว ก็ถือเสมือนว่าทรัพย์สินเหล่านั้นเป็นสิ่งสกปรก รัฐจึงต้องดำเนินการริบทรัพย์สินเหล่านั้นให้ตกเป็นของแผ่นดิน โดยกำหนดให้เจ้าของทรัพย์สินมีภาระการพิสูจน์ว่าทรัพย์สินเหล่านั้นมีแหล่งที่มาอันจะกล่าวอ้างได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ศาลมีหน้าที่ต้องชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของทั้งฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐ และเจ้าของทรัพย์สิน ว่าพยานหลักฐานของฝ่ายใดมีน้ำหนักน่าเชื่อถือแก่อีกฝ่ายหนึ่ง (preponderance of the evidence)

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้มีปัญหาค้างการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ และได้พิจารณาว่าพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมีผลกระทบต่อสิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในขณะที่ยังมีผลใช้บังคับอยู่ ดังปรากฏตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 40 – 41 / 2546 โดยมีรายละเอียดโดยสรุปว่า

ประเด็นที่หนึ่ง พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 หมวด 6 มาตรา 48 ถึงมาตรา 59 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 32 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 32 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และการลงโทษนั้นจะหนักกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ขณะกระทำผิดมิได้ ซึ่งเป็นหลักที่รับรองห้ามใช้กฎหมายอาญาย้อนหลังกับบุคคลในความผิดทางอาญา สำหรับบทบัญญัติของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ฯ เมื่อพิจารณาจากเจตนารมณ์ของหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติที่ประสงค์ตวงจรรวบรวมประกอบอาชญากรรม และทำลายแรงจูงใจสำคัญในการประกอบอาชญากรรมที่ให้ผลตอบแทนที่สูง จึงกำหนดให้มีมาตรการดำเนินการต่อการฟอกเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ มาตรการทางอาญาที่ดำเนินคดีต่อบุคคล และมาตรการที่ดำเนินคดีต่อทรัพย์สิน โดยในทางอาญานั้นพระราชบัญญัตินี้กำหนดความผิดที่จะลงโทษทางอาญาโดยการจำคุก ปรับ หรือริบทรัพย์สินทางอาญา ส่วนมาตรการที่ดำเนินคดีต่อทรัพย์สินนั้นจะให้ยึดหรืออายัดไว้ และให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน ซึ่งเป็นการดำเนินการที่เป็นคนละส่วนกับการดำเนินการทางอาญาต่อบุคคล โดยมาตรการนี้จะเป็นมาตรการพิเศษที่มีลักษณะเฉพาะที่รัฐกำหนดให้ใช้การดำเนินการทางแพ่งในการดำเนินการต่อทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดอันเป็นความผิดมูลฐานตามมาตรา 3 โดยมีเหตุผลมาจากหลักของการคุ้มครองประโยชน์ของสังคมหรือประโยชน์สาธารณะ หลักการติดตามและเรียกคืนทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดของรัฐ เป็นต้น ทำให้มาตรการนี้สามารถดำเนินคดีทางแพ่งต่อทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำที่กฎหมายกำหนดให้เป็นความผิดได้ โดยให้ทรัพย์สิน

ดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดิน นอกจากนี้มาตรการนี้ยังใช้การกำหนดภาวะในการพิสูจน์ให้เจ้าของทรัพย์สินมาแสดงตัวและพิสูจน์ว่า ทรัพย์สินของตนมิได้เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด โดยมีบทสันนิษฐานเกี่ยวกับการได้ทรัพย์สินจากการกระทำความผิดในระดับ “เหตุอันควรสงสัย” เท่านั้น จึงสามารถดำเนินคดีจากทรัพย์สินที่สงสัยได้ โดยไม่จำเป็นต้องจับตัวคนร้ายเพื่อนำมาฟ้องร้องคดีเสียก่อน ดังนั้น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ หมวด 6 มาตรา 48 ถึงมาตรา 59 ย่อมไม่เกี่ยวข้องและไม่อยู่ภายใต้บังคับแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 32 แต่อย่างใด

ประเด็นที่ 2 เมื่อพิจารณาขอบเขตการใช้สิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 วรรคหนึ่ง ที่ให้อำนาจแก่รัฐในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินได้ เมื่อรัฐคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะและคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของส่วนใหญ่ในสังคม โดยเฉพาะเพื่อประโยชน์ของรัฐและผลประโยชน์สาธารณะซึ่งรวมถึงประชาคมโลกอันเป็นผลประโยชน์ระหว่างรัฐร่วมกันแล้ว จึงมีเหตุและความจำเป็นที่ต้องจำกัดการใช้สิทธิของบุคคลบางกลุ่มที่ได้ใช้หรือได้ทรัพย์สินอันมาจากการฝ่าฝืนหรือกระทำการที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิดซึ่งมิใช่เป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย ประกอบกับพระราชบัญญัตินี้ได้วางมาตรการดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินอย่างเป็นขั้นตอน มีการตรวจสอบซึ่งกันและกันระหว่างองค์กร เพื่อมิให้กระทบต่อทรัพย์สินของบุคคลที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ได้เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด และมีมาตรการเปิดโอกาสให้เจ้าของทรัพย์สินหรือผู้รับประโยชน์สามารถพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของที่มาแห่งทรัพย์สินทุกขั้นตอนของการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน มิใช่เป็นการบังคับให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินได้ทันที การจำกัดขอบเขตแห่งการใช้สิทธิในทรัพย์สินของบุคคล เป็นการใช้อำนาจรัฐชั่วคราวจนกว่าจะได้มีการพิสูจน์ที่มาของทรัพย์สินนั้น ว่ามิได้เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด โดยกระบวนการทางศาลเท่านั้น มาตรการที่ดำเนินคดีต่อทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ จึงไม่เป็นการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลกว่าที่จำเป็นและไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิของเจ้าของทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายแต่อย่างใด ดังนั้น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ หมวด 6 มาตรา 48 ถึงมาตรา 59 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 วรรคหนึ่ง

ถึงแม้ว่าจะมีผู้ทำการศึกษาวิจัยโดยให้เหตุผลทฤษฎีทางกฎหมายเพื่อสนับสนุนรองรับการริบทรัพย์สินทางแพ่งให้มีผลบังคับใช้โดยเฉพาะในประเทศไทย ด้วยการบังคับชี้ให้เห็นถึงประโยชน์และคุณค่าในทางปราบปรามอาชญากรรม และด้วยความเคารพต่อผู้ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยในเรื่อง

ดังกล่าวก่อนหน้าสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษามาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่งในอีกแง่มุมหนึ่งโดยเฉพาะผลกระทบต่อฐานะแห่งประธานในคดีอาญา เปรียบเสมือนการศึกษาเหรียญอีกด้านหนึ่งของมาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่ง เพราะกระบวนการพิจารณาคดีอาญาที่ดีต้องคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนด้วย

การริบทรัพย์สินให้ตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ โดยสภาพตามธรรมชาติย่อมเป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายโดยรัฐด้วยการพรากทรัพย์สินไปจากบุคคล โดยอาศัยข้อกล่าวอ้างอันมีมูลมาจากการกระทำความผิดทางอาญา จึงเป็นการที่รัฐก่อให้เกิดผลร้ายแก่บุคคลมีลักษณะเป็นการลงโทษบุคคลเนื่องมาจากความผิดทางอาญา และเป็นเหตุให้บุคคลผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดี ไม่ใช่การพิจารณาที่มุ่งที่ตัวทรัพย์สินโดยเฉพาะเจาะจงแต่เพียงอย่างเดียว

ฉะนั้นถ้าหากเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความเข้าใจที่ว่า “การฟอกเงินเป็นเครื่องมือของเจ้าหน้าที่รัฐ (law enforcement tool) เนื่องจากหากเพิ่มความผิดมูลฐานให้มากขึ้น จะสามารถนำมาตราการริบทรัพย์สินทางแพ่งมาใช้ได้” ซึ่งข้อคิดเห็นดังกล่าวเป็นอันตรายต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะอาจทำให้เจ้าพนักงานของรัฐไม่ใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ในการใช้กระบวนการทางกฎหมายอาญา เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์และความผิดของผู้ถูกกล่าวหา โดยมุ่งแต่จะใช้กระบวนการริบทรัพย์สินทางแพ่งมาบังคับใช้โดยไม่มีความจำเป็น ย่อมส่งผลกระทบต่อสาระสำคัญของหลักประธานแห่งคดีและสิทธิของปัจเจกบุคคลในการเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่ปราศจากการแทรกแซงที่มีชอบด้วยกฎหมาย

กระบวนการริบทรัพย์สินทางแพ่งนั้น มีที่มาจากแนวความคิดจากหลัก Deodand ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักข้อสันนิษฐาน (Legal fiction) โดยการสมมติให้ทรัพย์สินเป็นบุคคลที่จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีตามกฎหมายได้นั้นมีความเป็นเหตุเป็นผลเพียงใดและเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในการดำรงความยุติธรรมตามหลักการบุคคลสมมติหรือไม่ และสถานะของมาตรการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการพิจารณาคดีทางแพ่งนั้น มีสถานะเป็นลงโทษตามกฎหมายอาญาหรือไม่และรัฐอาศัยความชอบธรรมใดในการลงโทษบุคคลด้วยการริบทรัพย์สินให้ตกเป็นของแผ่นดินด้วยสาเหตุเนื่องจากการกระทำความผิดอาญา โดยปราศจากการพิสูจน์ว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดอาญาและบทบัญญัติดังกล่าวได้สัดส่วนระหว่างประโยชน์สาธารณะกับการคุ้มครองสิทธิของปัจเจกบุคคลหรือไม่เพียงใด

เมื่อพิจารณามาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่งที่มีผลกระทบต่อสิทธิในฐานะประธานแห่งคดีแล้ว มีกระบวนการทางกฎหมายใดหรือไม่ที่สามารถนำมาใช้บังคับเพื่อวัตถุประสงค์ในการ

ปราบปรามการทำลายระบบเศรษฐกิจขององค์กรอาชญากรรมและอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ โดยไม่กระทบต่อหลักประธานแห่งคดี กล่าวคือเป็นการริบทรัพย์สินของบุคคลโดยอยู่บนพื้นฐานว่า บุคคลนั้นได้ผ่านขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาจนศาลมีคำพิพากษาว่าบุคคลดังกล่าวได้กระทำความผิดอาญาสมควรได้รับการลงโทษ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ได้ทำการศึกษาระบวนการริบทรัพย์สินอื่นๆที่อยู่บนพื้นฐานหลักประธานแห่งคดีโดยบุคคลที่ต้องถูกบังคับริบทรัพย์สินต้องเป็นผู้ที่ถูกศาลพิพากษาว่าได้กระทำความผิดอาญาอีกทั้งยังเป็นการแก้ไขข้อจำกัดของการริบทรัพย์สินซึ่งต้องอยู่บนพื้นฐานว่าทรัพย์สินเหล่านั้นต้องเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดโดยเฉพาะเจาะจง (Property Confiscation) หรือ (Object Confiscation) คือกระบวนการการริบทรัพย์สินที่ขึ้นอยู่กับประโยชน์อันเป็นผลได้จากการกระทำความผิดอาญา (Value Confiscation) เป็นวิธีการริบทรัพย์สินที่ไม่ต้องอาศัยความเกี่ยวพันระหว่างทรัพย์สินกับอาชญากรรม

นอกจากนี้ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่งตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 กับมาตรการต่างๆที่เกี่ยวกับการริบทรัพย์สินตามกฎหมายไทยว่าสามารถแก้ไขข้อจำกัดของการริบทรัพย์สินตามกฎหมายเหล่านี้ได้หรือไม่อย่างไร และมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากน้อยเพียงใด อาทิเช่น

โทษริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติ มาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 รวมถึงวิเคราะห์ความจำเป็นทางด้านการค้นหาความจริงตามระบบพิจารณาคดีอาญาของไทยว่ามีความจำเป็นต้องนำมาตราการริบทรัพย์สินทางแพ่งมาใช้บังคับเพื่อแก้ปัญหาคอร์รัปชันและแสดงพยานหลักฐานของโจทก์จนถึงระดับมาตรฐานการพิสูจน์ ให้ได้ความชัดเจนโดยปราศจากข้อสงสัยตามสมควร (beyond reasonable doubt) หรือไม่เพียงใด

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาแนวคิดของการลงโทษริบทรัพย์สิน เกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญาตามหลักนิติรัฐ และกระบวนการพิจารณาความอาญา

2. ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหากระบวนการริบทรัพย์ทางแพ่งเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน เทียบเคียงการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดทางอาญาของประเทศในภาคพื้นยุโรปที่อยู่บนพื้นฐานความรับผิดชอบทางอาญา

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการการริบทรัพย์สินทางแพ่งตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 กับโทษริบทรัพย์สินหรือกระบวนการร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินอื่นๆ ตามกฎหมายไทย

4. วิเคราะห์ความจำเป็นในการนำมาตรการการริบทรัพย์สินทางแพ่งตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาใช้กับระบบการพิจารณาคดีอาญาของไทย

5. วิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการการริบทรัพย์สินทางแพ่งตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 กับกระบวนการการริบทรัพย์ที่ขึ้นอยู่กับประโยชน์อันเป็นผลได้จากการกระทำความผิดอาญา (Value Confiscation)

1.3 สมมติฐานการศึกษา

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติให้การกระทำอันเป็นการฟอกเงินเป็นความผิดที่มีโทษทางอาญา เพื่อวัตถุประสงค์ในการทำลายผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจของอาชญากรรมที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมลักษณะดังกล่าวในประเทศไทย แต่ในขณะเดียวกันพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้นำมาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่งมาใช้บังคับด้วย ทั้งที่ความจริงเป็นคนละเรื่องกัน และมีผลกระทบต่อระบบกฎหมายของไทยทั้งในด้านกระบวนการพิจารณาคดีและหลักประกันของบุคคลในการดำเนินคดีอาญาด้วย

มาตรการริบทรัพย์ทางแพ่งซึ่งมีข้อโต้แย้งในทางทฤษฎีเกี่ยวกับผลกระทบต่อหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพราะเป็นการพรากทรัพย์สินไปจากบุคคลโดยปราศจากการพิจารณาความรับผิดชอบทางอาญาของบุคคล ดังนั้นจึงมีข้อควรพิจารณาว่าประเทศไทยมีความจำเป็นเพียงใดที่จะนำมาตรการดังกล่าวมาใช้บังคับ ด้วยเหตุที่โดยสภาพของหลักการดังกล่าวมีผลกระทบเป็นลิดรอนสิทธิเสรีภาพของบุคคล และหากไม่นำมาตรการริบทรัพย์ทางแพ่งมาใช้บังคับแล้ว มีมาตรการทางอาญาใดหรือไม่ ที่จะเสริมมาตรการด้านการป้องกันปราบปราม

อาชญากรรมด้วยการทำลายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของอาชญากร ตามหลักที่ว่า “ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดนั้น ไม่ว่าจะเป็ความผิดฐานใด จะต้องริบทั้งสิ้น ไม่มีเหตุผลประการใดที่จะจำกัดประเภทของความผิดไว้ ผู้กระทำความผิดทุกประเภทไม่ควรได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิด (no one shall profit from crime).”

แต่ในขณะเดียวกันก็ยังคงยึดถือหลักประกันทางอาญาที่จะได้รับความคุ้มครองสิทธิ ตามกฎหมายของประชาชน ที่รัฐจะใช้อำนาจตามกฎหมายแทรกแซงลงโทษทรัพย์สินของบุคคลได้ ต่อเมื่อได้รับการพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดทางอาญา เพื่อรักษาคุณภาพของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ดี

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาเฉพาะการริบทรัพย์สินเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาในชั้นศาลเท่านั้น ไม่รวมถึงกระบวนการในชั้นตรวจสอบทรัพย์สินตามมาตรการบังคับของฝ่ายบริหาร โดยศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบการริบทรัพย์สินตามกฎหมายไทย ประกอบการริบทรัพย์สินที่อยู่บนพื้นฐานการริบทรัพย์สินขึ้นอยู่กับประโยชน์อันเป็นผลได้จากกรกระทำความผิดอาญา (Value Confiscation) เพียงบางส่วนของประเทศในภาคพื้นยุโรป เพื่อหาแนวทางกำหนดขอบเขตของการใช้บังคับมาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่งตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ไม่ให้มีกรใช้บังคับมาตรการหลักแทนการดำเนินคดีอาญา และเสนอแนวทางการริบทรัพย์สินทางอาญาเพื่อรักษาคุณภาพของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ดี

1.5 วิธีการศึกษา

เป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยทำการศึกษาจากตำราทางกฎหมายและบทความ วิทยานิพนธ์ รายงานวิจัย คำพิพากษาศาลรัฐธรรมนูญ ของประเทศไทย รวมทั้งเอกสารภาษาต่างประเทศ เช่น บทบัญญัติกฎหมาย ตำราทางกฎหมาย วิทยานิพนธ์ บทความ คำพิพากษาของศาลต่างประเทศ เอกสารวิชาการทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ต่อไป

1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. ทราบถึงแนวความคิดของหลักการคุ้มครองศักดิ์ศรีสิทธิเสรีภาพและหลักสิทธิมนุษยชนของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยเฉพาะหลักในเรื่องของสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลที่จะไม่ถูกล่วงละเมิดจากการใช้บังคับมาตรการวิธีปฏิบัติทางแพ่งตามระบบกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ
2. ทราบถึงแนวคิดและหลักกฎหมาย ที่เกี่ยวกับการลงโทษวิธีปฏิบัติและการร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตามกฎหมายไทย และกฎหมายต่างประเทศ
3. ทราบถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่กระทบสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามกฎหมายไทย โดยเฉพาะมาตรการวิธีปฏิบัติทางแพ่งตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ว่ามีความเหมาะสมจำเป็นในการใช้บังคับตามระบบกระบวนการพิจารณาของไทยหรือไม่ เพื่อนำไปสู่การ แก้ไข ปรับปรุง มาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้ได้คุณภาพของหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ดี